

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.058
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії	Джелілова Мер'єм Аліївна
	(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))
1985 року народження, громадянка	України
	(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))
освіта вища: закінчила у 2008 році	Одеську національну юридичну
	(найменування закладу вищої освіти)
	академію
за спеціальністю (спеціальностями)	«Правознавство»
	(за дипломом)
працює начальником	управління по роботі з постраждалими та членами їх сімей Департаменту пенсійних питань та соціального захисту МВС, м. Київ
	(посада) (місце основної роботи, підпорядкування, місто)
виконала акредитовану освітньо-наукову програму	Право
Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом	Одеського державного
	(повне найменування закладу)
університету внутрішніх справ від «29» квітня 2024 року № 200, у складі:	
	вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)
Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Віктор Конопельський доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ
Рецензентів -	Андрій Беніцький кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ
	Людмила Кулик кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ
Офіційних опонентів -	Єгор Назимко доктор юридичних наук, професор, перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ
	Андрій Баб'як кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ
	(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «21» червня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня
доктора філософії з галузі знань

08 Право

(галузь знань)

Джеліловій Мєр'єм Аліївні

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації «Запобігання організованій

злочинності в Одеському регіоні України»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями)

081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка
здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано в Одеському державному університеті внутрішніх справ

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник Андрій Бабенко доктор юридичних наук, професор,
директор Інституту права та безпеки Одеського
державного університету внутрішніх справ

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 Право.

Здобувачка має 8 наукових публікацій за темою дисертації, які містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків. з них: 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

1. Джелілова М.А. Загальна характеристика організованої злочинності в Причорноморському регіоні України. *Аналітично-порівняльне правознавство. Електронне наукове видання.* 2023. №2. С.317-322.

2. Джелілова М.А. Причини та умови організованої злочинності в умовах воєнного стану: регіональний аспект. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2023. № 2. С.8-13.

3. Джелілова М.А. Запобігання організованій злочинності на регіональному рівні в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень.* 2023. №29. С.466-475.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Назимко Єгор Сергійович доктор юридичних наук, професор.

Визнаючи цілісність і новизну дослідження М.А. Джелілової, варто звернути увагу на його окремі положення, які можуть стати предметом наукової дискусії та подальшого вивчення досліджуваної проблеми. Зокрема:

1. Серед елементів наукової новизни, які було встановлено «вперше», авторка вказує на те, що нею виявлено особливості кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють злочини, що відносяться до категорії організованої злочинності: переважно це неодружені чоловіки молодого віку, більшість з них мають досвід злочинної діяльності, є прихильниками і сповідують «злочинну ідеологію», в умовах воєнного стану їх діяльність характеризується прагненням до збагачення, відрізняється невинуватою жорстокістю та цинізмом.

По-перше, формулювання «злочини, що відносяться до категорії організованої злочинності» є не в повній мірі правильним, оскільки, відповідно до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», організована злочинність це сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань. У кримінально-правовій науці відсутнє поняття «категорія злочину» або «категорія організованої злочинності». Традиційно, відповідно до чинного Кримінального кодексу України, всі кримінальні правопорушення поділяються на проступки та злочини, а також диференціюються в залежності від тяжкості діяння та родового об'єкту. Отже, під час формулювання авторських позицій, дисертантці варто оперувати сталою та нормативно закріпленою термінологією, що надасть можливість отримати та презентувати більш коректні та точні результати дослідження.

По-друге, вказівка на те, що дисертанткою саме «вперше» було виявлено особливості кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють досліджувані злочини є необґрунтованою, оскільки наразі існує низка наукових праць (А.А. Вознюк, О.М. Джужа), зокрема рівня дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук (П.С. Єспринцев), в яких було сформовано концептуальний підхід до визначення структури та кримінологічних ознак осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у складі організованих груп та злочинних організацій.

2. Не в повній мірі аргументованим здається підхід авторки до визначення предмету дослідження у першому розділі дисертації, назва якого сформульована як «Кримінологічне пізнання запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні». Виходячи із того, що у цьому розділі було присвячено увагу аналізу стану наукового розроблення проблеми організованої злочинності регіональному рівні, а також розгляду організованої злочинності в Одеському регіоні як історичного та соціально-правового явища, дисертанткою було охарактеризовано безпосередньо феномен організованої злочинності, але не механізм запобігання такому явищу.

3. Під час розгляду історичного досвіду становлення та розвитку організованої злочинності взагалі та в Одеському регіоні зокрема, дисертантці варто було б систематизувати дослідження та стисло викласти основні етапи формування такого соціально негативного феномену, а також визначити

кореляцію між особливостями кожного історичного періоду та якістю нормативно-правового забезпечення запобігання кримінальним правопорушенням, вчиненим у складі організованих груп та злочинних організацій. Такий підхід дозволив би глибше проаналізувати детермінанти організованої злочинності та ефективність окремих заходів запобігання із урахуванням ретроспективного досвіду.

4. У дисертації авторка звертає увагу на те, що регіональна система запобігання організованим злочинності в Одеській області під час війни має включати комплекс інформаційно-аналітичних, управлінських, організаційно-правових, матеріально-технічних та профілактичних заходів, а саме: аналіз кримінально-правової статистики у сфері протидії організованої злочинності та моніторинг змін у криміногенній обстановці в Одеському регіоні; профілактика організованої злочинності у соціальному та в інформаційному регіональному просторі; виявлення та припинення діяльності організованих злочинних груп та злочинних організацій в регіоні; припинення окремих злочинів, що вчиняються членами організованих груп та злочинних організацій; притягнення до кримінальної відповідальності осіб, діяльність яких пов'язана із організованою злочинністю; міжнародне співробітництво у запобіганні організованим злочинності на міжрегіональному рівні; міжрегіональна взаємодія між суб'єктами запобігання організованим злочинності; вдосконалення матеріально-технічного забезпечення процесу запобігання організованим злочинності в регіоні; підготовка вузькопрофільних кадрів, що спеціалізуються на регіональному запобіганні організованим злочинності; вдосконалення системи правового забезпечення запобігання організованим злочинності; регіональне програмування та планування запобігання організованим злочинності в Одеському регіоні; популяризація законотворчого способу життя у регіоні; інформаційну та віктимологічну профілактику організованої злочинності серед населення та молоді Одеського регіону.

Проте, наведений перелік заходів є типовим для запобігання будь-якому виду кримінальних правопорушень та не є орієнтованим на специфіку організованої злочинності в умовах воєнного стану. Отже, під час захисту дисертантці доцільно зупинитись на цьому питанні більш детально та пояснити в чому, на її думку, полягає особливість запобігання організованим злочинності в умовах дії особливих правових режимів.

5. Певним недоліком можна вважати відсутність підрозділу, присвяченого кримінологічній характеристиці жертв кримінальних правопорушень, вчинених у складі організованих груп та злочинних організацій, тим більше, що серед заходів, спрямованих на зниження кількісного показника досліджуваних кримінальних правопорушень авторка виокремлює віктимологічну профілактику серед населення та молоді Одеського регіону. Необхідно відмітити, що такі протиправні діяння відрізняються від інших ступенем тяжкості та специфічним механізмом

кримінально протиправної поведінки. Визначення ролі жертви в такому механізмі, а також диференціація особливостей взаємодії між жертвами та різними учасниками організованих груп та злочинних організацій надало б авторці можливість поглибити стратегію регіонального запобігання організованій злочинності.

Водночас висловлені зауваження не є критичними, а тому не впливають на загальну оцінку дисертації і не знижують її високого наукового рівня, теоретичного і практичного значення, а лише запрошують авторку до наукової дискусії.

Андрій Баб'як кандидат юридичних наук, доцент.

Як і в будь-якому дослідженні з досить складної та нової теоретичної проблеми, у зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям для наукової дискусії, передусім за напрямками подальшого розроблення відповідної проблематики. Водночас варто зауважити, що наведені недоліки не впливають загалом на позитивний і цінний для науки характер дисертації. Отже, слід вказати і на певні дискусійні моменти дослідження, зокрема:

1. У підрозділі дисертації 3.2. «Зарубіжний досвід аналізу та запобігання організованій злочинності у регіоні» дисертант розглянула американський та європейський досвід вивчення та протидії організованій злочинності, також доречно було звернути увагу на дане явище на території Азії.

2. На думку офіційного опонента, здобувач не розкрила можливості запобігання організованій злочинності Департаментом стратегічних досліджень Національної поліції України.

3. Автор пропонує ряд змін до законодавчих актів України, але нажаль відсутній акт провадження в законотворчий процес Інституту законодавства Верховної Ради України.

4. Щодо висновків у підрозділах дисертаційного дослідження, то здобувачу слід викладати найбільш важливі наукові та практичні результати, одержані в дисертаційному дослідженні, які повинні містити формулювання розв'язання наукової проблеми (завдання), її значення для науки і практики. Вони повинні бути лаконічними, тоді як автором поряд з ключовими моментами у зазначених висновках викладено ряд супутніх, менш важливих висновків, зміст яких розкрито власне у дисертаційному дослідженні.

5. Важливим показником кримінологічної характеристики організованої злочинності є структура – тобто внутрішня організація організованих груп та злочинних організацій, що складається з розкриття основних її ланок. Традиційно науковці поділяють ОГ та ЗО на загальнокримінальні, економічні і змішані.

На наш погляд, здобувачу було б доцільно запропонувати власну класифікацію основних типів ОГ та ЗО.

Зазначені зауваження лише вказують на складність і багатоаспектність теми дисертаційної роботи, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне та практичне значення отриманих у ній результатів та не знижують загалом високий науковий рівень дисертації.

Андрій Беніцький кандидат юридичних наук, професор.

Оцінюючи рівень дисертаційної роботи позитивно, слід зауважити, що вона не позбавлена дискусійних положень та пропозицій.

1. В роботі автор здійснив дослідження рівня організованої злочинності у прикордонних регіонах Причорномор'я материкової України, а саме в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях за період 2017–2023 рр. Аналізуючи криміногенну обстановку на Одещині, Миколаївщині та Херсонщині, авторка цілком справедливо проводить співвідношення рівня злочинності в цих областях.

Проте, в роботі не була проаналізована діяльність організованих форм злочинної діяльності у Запорозькій та Донецькій областях, які є прикордонними регіонами Північного Приазов'я України. Авторці доцільно було б провести порівняння особливостей структури та видів злочинів, які притаманні організованим формам злочинної діяльності, а також характеристики злочинців – учасників організованих груп та злочинних організацій, які характерні з одного боку прикордонним регіонам Північного Причорномор'я, а з іншого – прикордонним регіонам Північного Приазов'я.

2. В роботі авторка стверджує, що «війна з Туреччиною у XVIII столітті завершилася Ясським мирним договором 1791 року, після чого й почався період заселення та господарського освоєння звільненого краю» (стор. 126). Проте дане судження є спірним, оскільки, за повідомленням В. Григоровича, в «Очаківській області» було чотири міста й 150 селищ, здебільшого татарських¹. Татарське й турецьке населення, яке мало в цій місцевості оселі, під час і після російсько-турецької війни 1787–1792 рр. було вимушено покинути свої житла. Більшість їхніх осель була зруйнована під час війни. Тому навряд чи можливо казати про те, що було «звільнення краю», оскільки від такого «звільнення» постраждало населення Османської імперії.

3. Підтримую висновок дослідниці про те, що історично організована злочинність є глобальною проблемою, яка впливає не лише на криміногенну обстановку в державі, а й на соціально-економічні складові суспільства в цілому. Одеська область історично сформувалась як специфічний центр з високими показниками організованої злочинності, для якої характерен високий рівень злочинів, притаманних прикордонному регіону, зокрема, контрабанда, торгівля людьми, незаконний обіг наркотиків та зброї, незаконне перетинання державного кордону України та ін.

Авторці доцільно було б у своїй роботі сформулювати пропозиції щодо удосконалення кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за

кримінальні правопорушення, які найбільш розповсюджені та характерні для прикордонних регіонів, а саме ст.ст. 149, 201–201-3, 255, 258-6, 305, 332–333 КК України та ін. 1 Записка о пособиях к изучению южно-русской земли, находящихся в Военно-ученом архиве глав. штаба / составил В. Григорович и приложил карту земли Уз или Эдисана 1791 года. Одесса, 1876. С. 17. 6

Висловлені зауваження є в основному дискусійними та не впливають на загальний високий науковий рівень дисертаційного дослідження, виконаного М.А. Джеліловою, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані авторкою.

Людмила Кулик кандидат юридичних наук, доцент.

Позитивно в цілому оцінюючи зміст рукопису дисертації Джелілової М.А., результати здійсненого нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну значимість, все ж необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, нечіткість обґрунтування окремих положень, міркувань та висновків авторки, зокрема:

1) Анотація дисертації як обов'язковий структурний елемент рукопису передбачає ключові слова. Правильно підбрані й виділені ключові слова – це прозора індексація, перегляд науковцями Вашого відкриття, збільшення кількості цитування автора. Ключові слова – це одне слово чи словосполучення, але не речення. Їхня кількість має бути від 5 до 10.

Авторка до ключових слів відносить такі 13: організована злочинність, організована злочинна група, групова злочинність, злочинна організація, регіональна злочинність, Одеська область, особа злочинця, детермінація, фактори, причини та умови злочинності, запобігання, профілактика, протидія організованій злочинності. При цьому виникають питання про необхідність:

- виділення Одеської області, якщо тема стосується регіону;
- окремо виділяти «фактори, причини та умови злочинності», при наявності «детермінації»;
- виділення «групової злочинності», тоді як мета дисертації – дослідження кримінологічного феномену саме «організованої злочинності», членів організованих груп та злочинних організацій.

2) У положеннях наукової новизни, які обґрунтовано за результатами наукового дослідження вказується, що вперше виявлено особливості кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють злочини, що відносяться до категорії організованої злочинності й більшість з них мають досвід злочинної діяльності, є прихильниками і сповідують «злочинну ідеологію»...

Детально проаналізувавши поняття «ідеологія», вважаю, що йдеться все ж про належність таких осіб до кримінальної субкультури.

(Ідеологія – система концептуально оформлених ідей, переконань, цінностей та установок, що виражають інтереси різних соціальних груп, класів, товариств, в яких усвідомлюються і оцінюються відносини людей до дійсності і один до

одного, соціальні проблеми і конфлікти, а також містяться цілі (програми) соціальної діяльності, спрямованої на закріплення або зміну існуючих суспільних відносин.

Ідеологія – система політичних, правових, етичних, художніх, релігійних, філософських поглядів. Ідеологія разом із суспільною психологією, яка включає буденні, емпіричні погляди, що виникли стихійно, суспільні почуття, настрої, звички, входить до складу суспільної свідомості.

Ідеологія служить для того, щоб або запропонувати зміни в суспільстві або зберегти відданість певному набору ідеалів, якщо в суспільстві вже склався конформізм. Ідеології є сукупністю абстрактних засад, якими суспільство послуговується в трактуванні громадських справ, і, таким чином, вони займають визначне місце в політиці. Кожна політична чи економічна тенденція ґрунтується на певній ідеології, без огляду на те, чи виражена вона явно в певній обдуманій системі. Ідеологія це те, як суспільство бачить та інтерпретує світ.

Ідеології, що прагнуть до змін у суспільстві називають радикальними, революційними, ідеології, що прагнуть до збереження традицій суспільства, називають консервативними, реакційними.

Ідеології, що приносять шкоду, називають деструктивними).

3) У підрозділі 1.2. знову авторка розглядає Одеську область (С. 58-61), далі йдеться про регіон, на С. 62 – знову область і вперше зустрічається Одещина, а з С.66 – знову регіон. Бажано дотримуватися єдиної територіальної концепції або уточнити такі текстуальні відходи.

4) У підрозділі 2.2. авторка надає кримінологічну характеристику членів організованих груп та злочинних організацій в Одеському регіоні України. Особисто вивчаючи проблематику особистості злочинців, дійшла висновку про важливе значення лідера будь-якої групи, тим більше організованої. Вважаю, що монографія Кваші О.О. «Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження» (2003) лише б збагатила дослідження.

5) Технічні зауваження. На сторінках 81, 84-85, 86 розміщені таблиці. Вважаємо, що таке розміщення, як і виділення курсивом та напівжирним шрифтом (С. 58-59, 76), краще виглядатиме у монографії, а у тексті рукопису дисертації таблиці бажано виносити у додатки.

6) Морально-етичне зауваження. Вважаємо необхідним позиції наших відомих учених, які відійшли у засвіти, характеризувати у минулому часі (С. 44, 45, 74).

Зазначені зауваження носять дискусійний характер, відображають власну наукову позицію рецензента, можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку праці здобувачки.

Конопельський Віктор Ярославович доктор юридичних наук, професор – без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада
ДФ 41.884.058 присуджує

Мер'єм Джеліловій

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) .

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється
підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

(власне ім'я та прізвище)